

ROZDZIAŁ 2

DETERMINANTY ZABEZPIECZENIA TECHNICZNEGO POLSKICH KONTYNGENTÓW WOJSKOWYCH W OPERACJACH REAGOWANIA KRYZYSOWEGO NATO

Zmiana sytuacji geopolitycznej i społeczno-politycznej na przestrzeni ostatnich 20 lat spowodowała znaczne przewartościowanie poglądów w aspekcie planowania i użycia sił zbrojnych lub ich komponentów biorących udział w operacjach. Nie sprawdziła się opinia Francisa Fukuyamy, że „po upadku komunizmu narody będą żyły w pokoju, harmonii i szczęściu”. Współczesne konflikty zbrojne stanowią przeogromną mozaikę politycznych interesów, ekonomicznych zależności i powiązań oraz narodowych uprzedzeń⁸⁷, prowadzone są w duchu walki z terroryzmem, a działania potencjalnego przeciwnika mają charakter asymetryczny. Zmieniająca się rzeczywistość (często w sposób zaskakujący) oraz jej „jakościowo nowy wymiar zmuszają państwa zarówno do nieustannego poszukiwania i wypracowywania nowych koncepcji działania, kształtowania nowych umiejętności i zdolności, poszukiwania nowych sposobów kooperacji, jak i osiągania poziomów interoperacyjności gwarantujących możliwość prowadzenia wielonarodowych operacji połączonych⁸⁸. Wymaga to stałego korygowania oraz modyfikacji dotychczasowych strategii użycia i działania struktur, zasobów oraz zdolności sił zbrojnych⁸⁹. Kraje członkowskie NATO określiły, że zaangażowanie w operacje kryzysowe spoza Artykułu 5 będzie elastyczne i związane z obroną kolektywną. W związku z tym Sojusz powinien posiadać zdolność do podjęcia nowych wyzwań, związanych ze skutecznym zapobieganiem konfliktom i aktywne zaangażowanie w zarządzanie kryzysowe. Funkcją

⁸⁷ Sobolewski G., *Działania zgrupowań wojsk lądowych w terenie zabudowanym*, rozprawa habilitacyjna, [w:] Zeszyty Naukowe AON – dodatek, Warszawa 2008, s. 70.

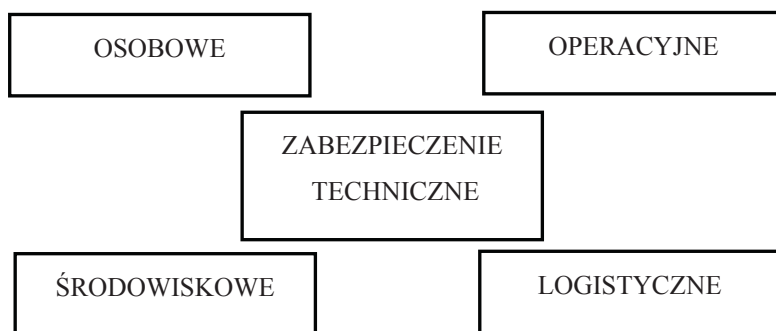
⁸⁸ Operacja połączona to całokształt przedsięwzięć militarnych i niemilitarnych planowanych przez kierownictwo strategiczne i realizowanych przez jednolite dowództwo operacyjne dla osiągnięcia celu strategicznego (uzyskania rozstrzygnięcia). *Doktryna Narodowa. Operacje Połączone*, OP/01, MON, Warszawa 2002, s. 5.

⁸⁹ Panek B., *Determinanty planowania operacji wielonarodowych*, [w:] Kwećka R. (red.), *Uwarunkowania planowania działań Sił Zbrojnych RP w wielonarodowej operacji reagowania kryzysowego. Studium teoretyczne*, AON, Warszawa 2009, s. 22.

sił zbrojnych we współczesnych konfliktach czy to narodowych, wielonarodowych, czy sojuszniczych jest wspieranie zamierzeń politycznych podmiotu organizującego dane działanie⁹⁰. Prowadzenie działań militarnych na terenie drugiego państwa objętego konfliktem powinno opierać się na następujących zasadach uwzględniających:

- minimalizację niszczącego wpływu działań zbrojnych na środowisko walki oraz otoczenie bliższe i dalsze;
- osiągnięcie maksymalnego efektu militarnego poprzez likwidację źródła konfliktu i kontrolowanie obszaru odpowiedzialności;
- stworzenie warunków do przejścia kontroli nad spornym terenem przez lokalne władze.

W obszar zdolności sił zbrojnych i zasobów wpisuje się również zabezpieczenie logistyczne zarówno w ujęciu narodowym, jak i międzynarodowym, w tym także zabezpieczenie techniczne, jako jeden z jego elementów i obszar dociekań naukowych (zob. rys. 16).

Rys. 16. Determinanty zabezpieczenia technicznego polskich kontyngentów wojskowych
Źródło: Opracowanie własne.

Stąd planowanie i realizacja przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem technicznym polskich kontyngentów wojskowych w operacji reagowania kryzysowego NATO uzależnione będą w znacznej mierze od czynników przedstawionych wcześniej. Z uwagi na wspólne cechy, proponuję dokonać podziału czynników determinujących funkcjonowanie zabezpieczenia technicznego w obszarze operacyjnym na czynniki: operacyjne, logistyczne, terenowe i klimatyczne (środowiskowe) oraz osobowe.

⁹⁰ Tworzenie zgrupowań operacyjnych w operacjach wielonarodowych. Praca naukowo-badawcza pk. „Operacje”, AON, Warszawa 2008, s. 37.

2.1. Założenia ogólne prowadzenia operacji reagowania kryzysowego NATO

Rozpad dwubiegunowego podziału świata wymusił zmiany dotychczasowego profilu Sojuszu Północnoatlantyckiego i wprowadzenie nowych zdolności w zakresie:

- podejmowania operacji wykraczających poza ramy Artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego;
- włączenia problematyki operacji pokojowych i akcji humanitarnych do zakresu współpracy w ramach Partnerstwa dla Pokoju;
- udzielenia pomocy ONZ w realizacji mandatu operacji pokojowej w byłej Jugosławii⁹¹.

Przyjęcie nowych zadań świadczyło o dobrej woli NATO w przewycięzaniu kryzysów w skali międzynarodowej. Szczyt waszyngtoński zorganizowany w 1999 roku wprowadził nową Koncepcję strategiczną NATO, a w niej pojęcie „reagowanie kryzysowe”. Efektem kolejnych działań było opublikowanie przez Komitet Wojskowy dwóch zasadniczych dokumentów: MC 402/1⁹² oraz MC 133/3⁹³. Stanowiły one podstawę do wydania przez Komitet Wojskowy dokumentu MC 327/2⁹⁴ (*Military Policy for non-Article 5 Crisis Response Operations*), który stał się podstawą do przygotowania i prowadzenia wszelkiego rodzaju operacji reagowania kryzysowego. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia, pojęcie „operacje reagowania kryzysowego” (ang. *Crisis Response Operations* – CROs) oznacza różnego rodzaju działania militarne i niemilitarne kierowane przez NATO, przy wsparciu międzynarodowym organizacji politycznych, w celu zapobiegania i pokonywania sytuacji kryzysowych zagrażających bezpośrednio lub pośrednio bezpieczeństwu członków Sojuszu. Obejmują one wiele przedsięwzięć, zarówno o charakterze politycznym, dyplomatycznym, gospodarczym, jak i wojskowym, realizowanych w myśl prawa międzynarodowego⁹⁵. Zgodnie z dokumentami doktrynalnymi, w tym operacja reagowania kryzysowego, operacja składa się z szeregu faz i w zależności od sytuacji będzie to: opracowanie planu działania/OPLAN; przygotowanie sił, obejmujące ich formowanie, koncentrację i szkolenie; rozbudowa zaplecza logistycznego, obejmująca wsparcie państwa – gospodarza i tranzyt przez kraje niebiorące

⁹¹ Panek B., *Operacje reagowania kryzysowego*, AON, Warszawa 2007, s. 8.

⁹² MC 402/1 – Wdrożenie wojskowej koncepcji strategicznej Sojuszu. Został zatwierdzony przez Radę 16 maja 2000 roku; zawiera aspekty związane z wojskowym wdrożeniem nowej koncepcji strategicznej; „reagowanie kryzysowe” określono w Jim, jako jedno z trzech podstawowych zadań Sojuszu.

⁹³ MC 133/3 – Proces planowania operacyjnego NATO. Zatwierdzony przez Radę 28 sierpnia 2000 roku, przedstawia proces planowania zarówno na potrzeby obrony kolektywnej (artykuł 5), jak i operacji reagowania kryzysowego (spoza artykułu 5).

⁹⁴ MC 327/2 – Wytyczne polityki wojskowej NATO w zakresie operacji reagowania kryzysowego, Bruksela, maj 2001.

⁹⁵ B. Panek, *Operacje reagowania...*, *op.cit.*, s. 10.

udziału w operacji; przemieszczenie do rejonu prowadzenia operacji; prowadzenie operacji; zakończenie operacji i proces przejściowy; wycofanie sił; analiza operacji – ocena i wyciągnięcie wniosków. Z treści narodowych dokumentów doktrynalnych wynika, że „(...) celem Operacji Kryzysowych spoza Artykułu 5 jest podejmowanie działań, które wzmacniają bezpieczeństwo i pokój międzynarodowy. Celem NA5CRO jest łagodzenie kryzysów i napięć w sposób skoordynowany i zgrany czasowo sytuacjach, kiedy kryzysy mogą zagrażać bezpieczeństwu krajów NATO oraz stabilności na „peryferiach” Sojuszu”⁹⁶.

Pogłębione analizy materiałów i dokumentów oraz doświadczenia ostatnich dziesięciu lat wykazały, że udział wielonarodowych kontyngentów wydzielanych z sił zbrojnych NATO oraz możliwość współdziałania z państwami spoza Sojuszu, organizacjami międzynarodowymi, rządowymi i pozarządowymi, stał się faktem. Zgodnie z ustaleniami przyjętymi w narodowym dokumencie doktrynalnym, operacje reagowania kryzysowego spoza Artykułu 5 będą prowadzone w ramach działania kolektywnego⁹⁷. Z analizy treści tego dokumentu wynika, że nie istnieje żaden formalny obowiązek uczestnictwa kraju członkowskiego NATO w tego typu operacji, udział państw jest dobrowolny. W zależności od sytuacji politycznej lub militarnej operacje reagowania kryzysowego obejmują: operacje wsparcia pokoju⁹⁸, na które składają się operacje: zapobieganie konfliktom, utrzymanie pokoju, wymuszanie pokoju, tworzenie pokoju, budowanie pokoju, działania humanitarne oraz inne spoza artykułu 5: wsparcie operacji humanitarnych⁹⁹, wsparcie akcji zwalczania skutków klęski żywiołowej¹⁰⁰, akcje

⁹⁶ *Operacje reagowania kryzysowego spoza artykułu 5 (DD/3.4)*, MON, Warszawa 2008, s. 7.

⁹⁷ *Operacje reagowania...*, *op.cit.*, s. 7.

⁹⁸ Operacje wsparcia pokoju (ang. *Peace Support Operations – PSO*) wg. doktryny AJP-3.4.1 to wielofunkcyjne operacje prowadzone bezstronnie w celu wsparcia mandatu ONZ lub OBWE, obejmujące użycie sił wojskowych, zaangażowanie organizacji dyplomatycznych i humanitarnych, wyznaczone do osiągnięcia długoterminowego porozumienia politycznego lub innych warunków sprecyzowanych w mandacie; w szerokim pojęciu za operacje pokojowe uważa się zastosowanie określonych środków zbiorowych w celu zapobiegania zagrożeniom pokoju oraz tłumienia wszelkich aktów agresji; [Zob.] Gağor Z., Paszkowski S., *Pojęcie operacji pokojowych*, „Wojsko i Wychowanie” Nr 5/1997.

⁹⁹ Wsparcie operacji humanitarnych (ang. *Support of Humanitarian Operations*) wg. doktryny AJP-3.4 będzie prowadzone jako samodzielna operacja, a nie jako część operacji wsparcia pokoju. Obejmuje całokształt przedsięwzięć związanych z udzielaniem pomocy ludności znajdującej się w trudnej sytuacji, zwłaszcza, gdy odpowiedzialne w danym państwie władze nie mogą lub nie chcą takiej pomocy udzielić. Dzieli się ono na wspieranie osób wysiedlonych i uchodźców (ang. *Assistance for Internally Displaced persons and Displaced Persons and Refugees*) oraz działania humanitarne (ang. *Humanitarian Operations*).

¹⁰⁰ Wsparcie akcji zwalczania skutków klęski żywiołowej (ang. *Support of disaster Relief*) wg. doktryny AJP-3.4 jest w swej istocie podobne do działań humanitarnych. Ze względu na potrzebę natychmiastowej reakcji, wsparcie akcji zwalczania skutków klęski żywiołowej nie będzie realizowane jako samodzielna operacja, którą trzeba długo przygotowywać. Wsparcie będzie polegać na wydzieleniu sił NATO do wzmocnienia jednostek czy organizacji, które prowadzą już akcje ratunkową w miejscu wystąpienia klęski żywiołowej. Takie działania dzieli się na: pomoc w nagłych wypadkach (ang. *Emergency Relief*), pomoc długotrwałą (ang. *Sustained Relief*), odzyskiwanie

poszukiwawczo-ratownicze¹⁰¹, wsparcie operacji ewakuacji personelu cywilnego¹⁰², operacje wycofania¹⁰³, operacje wsparcia władz cywilnych¹⁰⁴, wymuszanie siłą sankcji i embarga¹⁰⁵. Formy operacji reagowania kryzysowego przedstawia rysunek 17. Operacje reagowania kryzysowego w armiach NATO nabierają coraz większego znaczenia, ponieważ działania mające na celu zapobieganie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych stały się podstawą zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa w regionie transatlantyckim. Zatem koniecznym staje się posiadanie stosownych sił i sprawnych systemów, które będą umożliwiały reagowanie oraz przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym; jest to wydaje się nie tylko wyzwanie współczesności, lecz konieczność. Szerokie spektrum przewidywanych operacji reagowania kryzysowego oraz przytoczone w przypisach definicje potwierdzają dostosowywanie się NATO do zmieniającej się sytuacji. W planowaniu operacji dopuszcza się możliwość rozmieszczenia i stacjonowania sił NATO poza terytorium Sojuszu, jak również prowadzenie operacji w dłuższym czasie, kładąc nacisk na takie zadania jak (rys. 17): zapobieganie konfliktom, reagowanie kryzysowe, reagowanie na następstwa kryzysów, zwalczanie rebeliantów, utrzymywanie i wymuszanie pokoju, wsparcie dla przywracania pokoju, zaprowadzanie pokoju oraz reagowanie na klęski i pomoc humanitarna¹⁰⁶. Zadania te implikują aktywniejszy udział Sojuszu w reagowaniu kryzysowym. ze względu na specyfikę, bowiem każda operacja reagowania kryzysowego wymaga zróżnicowanego podejścia, z uwzględnieniem zasad prowadzenia operacji reagowania kryzysowego. Do podstawowych zasad prowadzenia operacji reagowania kryzysowego należy zaliczyć: celowość, wytrwałość, jedność dowodzenia, jedność wysiłku, wiarygodność, przejrzystość operacji, ochronę, elastyczność,

(ang. *Recovery*), odbudowę (ang. *Rebuilding*), odbudowę długotrwałą (ang. *Sustained Rebuilding*), powrót do normalności (ang. *Return to Normality*).

¹⁰¹ Akcje poszukiwawczo-ratownicze (ang. *Search and Rescue – SAR*) wg doktryny AJP-3.4 obejmują użycie statków powietrznych i innych pojazdów, specjalistycznych zespołów ratowniczych oraz odpowiedniego wyposażenia do poszukiwania i ratowania personelu w środowisku morskim oraz na lądzie.

¹⁰² Wsparcie operacji ewakuacji personelu cywilnego (ang. *Support to Non-combatant Evacuation Operations*) wg doktryny AJP-3.4 obejmują operacje wojskowe, których celem jest zapewnienie bezpieczeństwa podczas ewakuacji personelu niewojskowego z terytorium obcego państwa.

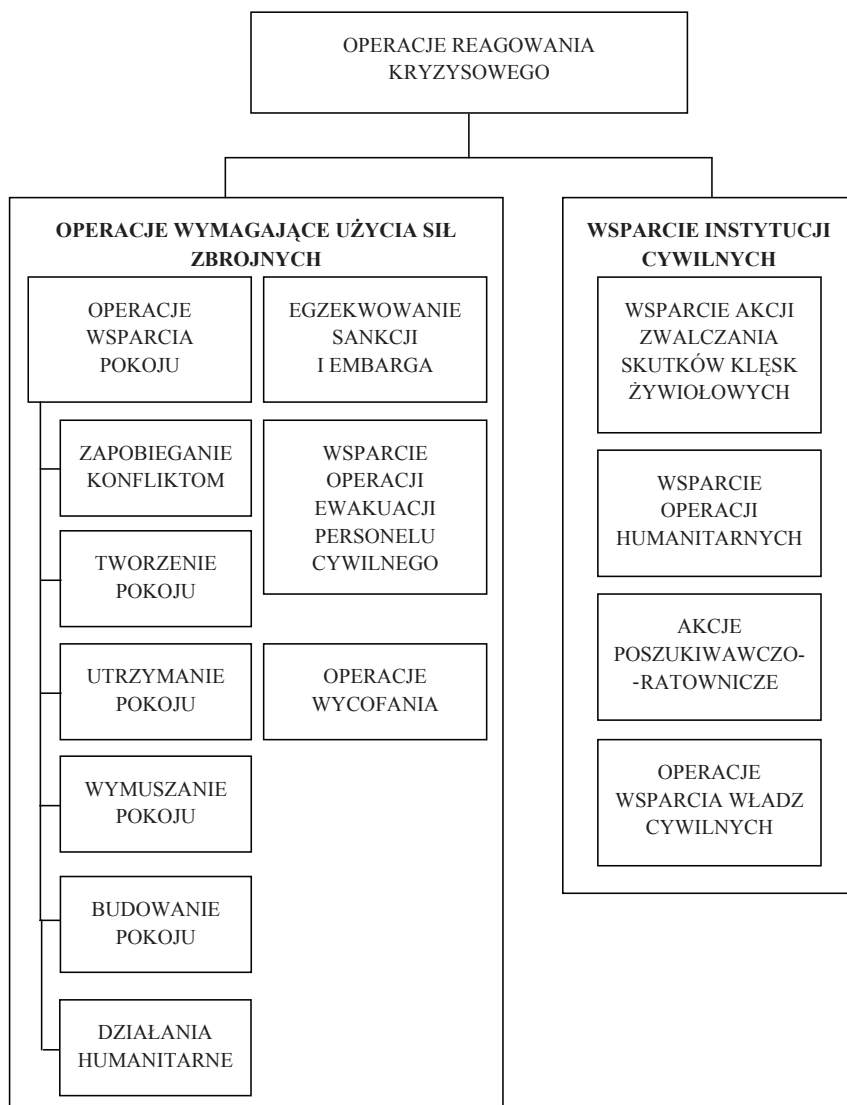
¹⁰³ Operacje wycofania (ang. *Extraction Operations*) wg doktryny AJP-3.4 – siły interwencyjne osłaniają lub towarzyszą przy wycofaniu się sił ONZ lub innej misji wojskowej z obszaru wystąpienia kryzysu.

¹⁰⁴ Operacje wsparcia władz cywilnych (ang. *Military Aid/support to Civil Authorities*) wg doktryny AJP-3.4 mogą być realizowane w sytuacjach nadzwyczajnych, będących wynikiem klęsk żywiołowych (powódzie, trzęsienia ziemi, pożary lasów itp.) lub świadomej działalności człowieka (ataki terrorystyczne, skażenia promieniotwórcze itp.).

¹⁰⁵ Wymuszanie siłą sankcji i embarga (ang. *Enforcement of Sanctions and Embargoes*) wg doktryny AJP-3.4, stosowane zwykle w wypadku nałożenia embargo w stosunku do określonego państwa lub obszaru. Obejmują środki prowadzące do zaprzestania wszelkiej niezgodnej z prawem działalności przez stronę nierespektującą porozumienia.

¹⁰⁶ *Doktryna działań połączonych D/01 (C)*, MON, Warszawa 2009, s. 28.

promocję współpracy i porozumienia, bezstronność, użycie siły, wzajemny szacunek, swobodę działania oraz mandat¹⁰⁷.

Rys. 17. Formy operacji reagowania kryzysowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Operacje reagowania kryzysowego spoza artykułu 5 (DD/3.4)*, MON, Warszawa 2008, s. 8.; Marszałek M., *Operacje wsparcia pokoju według poglądów NATO*, AON, Warszawa 1999, s. 33; Panek B., *Operacje reagowania...*, *op.cit.*, s. 10.

¹⁰⁷ B. Panek, *Operacje reagowania...*, *op.cit.*, s. 8.